

Slika zunanjščine c.

Il. Slov. 1927, 121, št. 22.

Pred fasado zvonik z visokim gotskim šilastim portalom, močno profili =
ranim, srednje rebro ima hruškast profil. Glavna ladja ima gotski obok, ravno
tako prezbiterij pri katerem slone rebra na kapitelih, ki jim manjka navzdol
podaljšek v služnike. Prezbiterij ima zunaj popornike. Nev. ladja je pozneje
prizidana. V vходу kropilni kamen z letnico : I.S. 1588 (4016).

V obriđu okrog cerkve je vzdanih več spolij stare gotске arhitekture, tako
dvakrat deli reber, enkrat konzola z začetki 3 reber, enkrat kos okroglega
stebra, bržkone služnika. Med kamni ležečimi ob stari cerkvi in pripravljeni
mi za zgradbo nove cerkve je eno križišče reber s temena gotskega svoda, ni=
ma služnika.

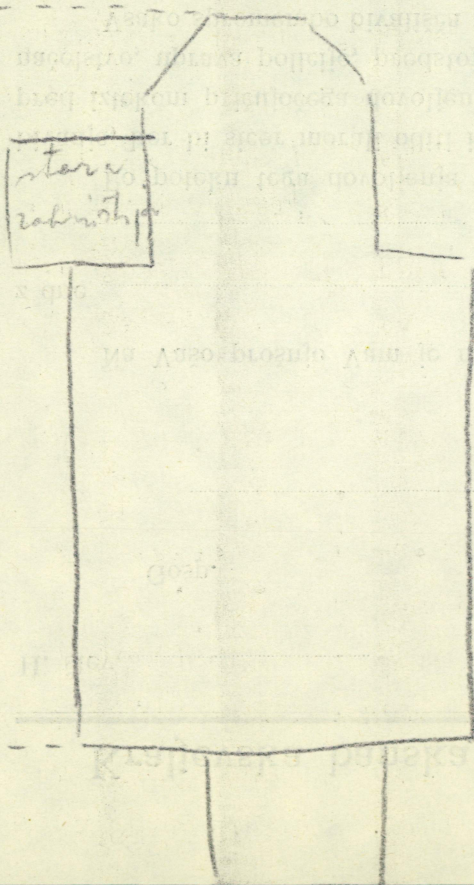
Nad portalom v zakristijo je vzdana reljefna gradat glava en face, brž=
kone gotski sklepnik. Dobro ohranjen star zvon z letnico 1509 in lepim relje=
fom sv. Jurija v borbi z zmajem. Ločila med besedami napisa so deloma reljef=
ni zmaji, kakor pri zvonu istega leta v Malu Nedelji. Verjetno iste livarne.

Zvonik je moral biti enkrat lep. V nadstr. v višini sedanje strehe so ohranje
ne večje gotske line, nekoliko višje kot one. Na strani kjer je streha je le=
po gotsko okno s krogovičjem, zazidano. Verjetno se je enkrat vide=
lo iznad strehe, sedaj ga zakriva stre

ha njena greda pa je segala

do krogovičja.

Sev. ladja je prizidana steni glavne ladje. Stene do vrha ometane, beljene in imajo še lep kamnit podstrešni venec. Tlač pa izgleda, da je bil na oglu ob prezbitერიju opornik. Zakristija je istotako prizidana prezbitერიju, mogoče, da je bila na njenem mestu manjša, segajoča do tja, kjer se vidi odtrgana stena in bi domnevni opornik na glavni steni bil z druge stene.

Prezbitერიj ima enak podstrešen zidec kakor ladja. Stene ladje na notranji strani so beljene in zglažene, torej je imela cerkev raven, lesen strop predno so jo obokali. V zvoniku se pri prvih, velikih linah tudi pri ostalih 3 oknih vidi, da so imela krogovičja, kakor ono zazidano in je odtolčeno. Tudi sedaj velike line imajo gotske obode odprtine.

Stele, LXVIII, 8.4.1926, str. 2'-5.

Na kropilnem kamnu napis: { I { S { P { 8
verjetno (15)46.

Obdelava kamna kaže znake gotske dobe. Marmor pa je event. rimski in je vzidan sedaj globoko v steno.

Stele, CXXVI, 20.3.1937, str. 10'.

Sedaj stoječa cerkev S. Jurija ob Ščavnici je kajpada delo gotiške dobe, a radi velike oddaljenosti od Radgone je brezdvomno verska vnema že v romanski dobi postavila tu podružnico radgonske pražupnije. Kult sv. Jurija je zlasti zacvetel v dobi križarskih vojn, je bil sicer v obče razširjen, a je tudi v bendiktinskem redu zavzemal njegov praznik prav posebno odlično mesto in se čisto ponavlja kot cerkveni patrocinij na benediktinskem ozemlju (v jareninski pražupniji pod benediktinskim patronatom sta kar dve cerkvi sv. Jurija: V Slov. goricah in ob Pesnici).

Fr. Kovačič: Doneski k starejši zgodovini Murskega polja.

IV. Zemljiški gospodje na Murskem polju.

ČZN. XV. 1919. str. 80.

OMB pozna Sv. Jurija še iz l. 1336, ker bržčas ni znal onega župnika Cezarija (gl. pri Sv. Benediktu) od Sv. Jurija lokalizirati, ki pa je morda po vseh okoliščinah bil župnik pri Sv. Juriju ob Ščavnici, ker je v Radgoni v družbi svojega pražupnika, soseda od Sv. Benedikta in radgonskih kapelanov. Sklepati torej smemo, da je pri Sv. Juriju nastal poseben vikarijat v istem času, kakor pri Sv. Benediktu, v teku ali ob koncu 13. stoletja. Župnija je obsegala spodnji del ščavniškega obvodja, kakor razvidimo iz krajev, ki so l. 1445 spadali v župnijo Sv. Jurija.

M. Ljubša: Zemljepisni razvoj župnij v pražupnijah Ptuj, Velika Nedelja in Radgona.

ČZN. XX. 1925. str. 12.

(ST. GEORGEN A D STAINZ)

Župnija, posvečena sv. Juriju.

Pravilno orientirana cerkev stoji na vzhodnem koncu naselbine v n.v. 219 m.

Viri in literatura: Farna kronika : Fr.Kovačič: Ljutomer, Maribor 1926, p.279-305; M.Zadnikar:Umetnostni spomeniki v Pomurju, Murska Sobota 1960, p. 100-101.

Karakteristika : Cerkev sestavljajo prizmatičen zvonik, pravokotna ladja in nekoliko ožji ter višji presbiterij. Ob to jedro je na severu prizidana ladja z oratorijem, na ki se na vzhodu naslanja na zakristijo z oratorijem, na jugu pa je ladji prizidana velika, malce nižja, zaobljeno zaključena kapela. Zvonik pokriva piramidasta pločevinasta streha, ostalo stavbo pa opečna kritina. Gradnja je kamenita, ometana. Cerkev je predstavnik manjšega farnega središča, ki je produkt večkratnih prezidav.

Zunanjščina: Zvonik obdaja visok, pristrešen talni zidec, delita pa ga dva kamenita, že renesančno pojmovana zidca. Na fasadi ima zelo visok zašiljen portal s profilom hru ka-žleb -hruška-manjši žleb-manjša hruška - manjši žleb, ki je tipičen za čas okoli leta 1400. Sledi okroglo okno, nato zašiljeno okno z žlebasto profilacijo in končno zašiljena zvonova lina s poševnim ostenjem. Na ravnem konkavnem fabionu je letnica 1475. Zvonikov prizidek ima bp fasado. Na južni zvonikovi steni si slede pp lina z robovi, posnetimi na ajdovo zrno, obe zašiljeni lini in končno zopet znaki na fabionu.

Na vzhodni zvonikovi steni obstoja le zvonova lina, na severni pa zvonova lina in znaki na fabionu. Severna cerkvena fasada ima pristrešen talni zidec in konkaven fabion ter pet okenskih osi. (pritična okna imajo kamenite obrobe) v katerih sta dva pp portala. Nad enim portalov je vzdana kamenita glava, ki kaže na našo renesanso. 3/8 zaključeni presbiterij obstopajo štirikrat enkrat stop.

stopnjevani oporniki, od oken pa je južno pp, naslednje zašiljeno, jugovzhodno pa zazidano. Južna cerkvena fasada s kapelo in grobnico (viden je dušnik!) je bp.

Notranjščina: Plak v ladji in presbiteriju je iz cečentnih plošč; v stranski ladji, kapeli in zakristiji pa kamenit. Zvonico pokriva kapa, ki prehaja v vsej širini v ladjo. Zidana pevska empora počiva na dveh stebrih in treh kapastih obokih ter zavzema zahodno ladijsko travejo, ki ni rebrasto obokana, čeprav jo ob straneh spremljajo zašiljeni loki dvojnega žlebastega profila. Ostale ladje pokrivata dve traveji s 4 sosvodnicami, kateri preprega mrežasti obok, ob stenah pa spremljajo loki enakega profila, kot so rebra. Sklepnikov ni, ventilacijsko odprtino pa obteka rebrasti profil. Rebra počiva jo ob slaveloku na dveh konsolah, v sredini pa na dveh polkrožnih služnikih, ki se končujeta v konsoli, ob empori pa na dveh služnikih, ki počivata na visokih, pristrešenih bazah.

Na jug se ladja odpira s členjenim ppk lokom v kapelo ter ppu oknom na prosto, na severu pa s tremi loki v severno ladjo in s tremi potlačenimi lunetami v oratorij. Kapelo pokrivata kapa in polkrožni zaključek, počivajoča na štirih toskenskih pilastrih in dveh oprogah. Osvetljujejo jo dve ppu in eno okroglo okno, vanjo pa kn vodi iz zahoda preprost portal. Severna ladja je ob zvoniku novejši prizidek s traverznim stropom, dalje pa jo pokriva banja s štirimi križnimi oboki, ločenimi z oprugami. Osvetljujejo jo dve nizki ppu okni in vanjo vodi iz zahoda in severa bp portal. Oratorij nad njó pokriva v zahodnem delu traverzni strop, nato pa štiri križni oboki ter osvetljuje zahodno neogotsko okno in štiri severna ppk okna. Oratorij se nadaljuje v prostor nad zakristijo, katerega pokriva križni obok in osvetljuje severno ppk in vzhodno ppk okno. Vsa okna so opremljena z baročnimi kovanimi pravokotnimi ali diagonalnimi mrežami. Slavelok je kamenit, oboje-stransko globoko žlebaste profiliran ter zašiljen enako kot ladijska banja.

Presbiterij pokriva zvezdasti obok, počiv joč na zelo visoko nameščenih osemih konsolah geometričnega značaja. Rebra so dbojno žlebastega profila, enako tudi obstenski loki. Sklepnika sta okrogla, eden nosi letnico 1956, drugi pa rozeto. Presbiterij osvetljujejo na jugu pp in originalno dvodelno gotško okno, na vzhodu pa enodelno gotško okno s podobo sv. Jurija na steklu. Ostenja obeh originalnih oken so poševna kamenita, ostale so maltaste.

Na sever se presbiterij odpira z enim lokom in luneto v severno ladjo in oratorij, s kamnitim pp portalom z letnico 1830 in luneto pa v zakristijo in prostor nad njo. Zakristijo pokriva križni obok z okroglim štukokvirom v temenu.

Notranjščina je obnovljena po konservatorskih načelih z očiščenjem nosilnih kamenitih delov in s toniranjem polnilnih ploskev med njimi ter je zato arhitektonsko živa. Od slike iz leta 1883 so ohranjene le tri scene v presbiteriju, ki pa ne motijo. Od kamenitih krepilnikov je omeniti 5/8 sla pastega z letnico 1540 pri glavnem vходу.

Oprava: Glavni oltar ima originalno, iz kamenitih blokov zidano oltarno menzo s starejšo profilirano kamenito ploščo, oboje gotško ter posbarčen tabernakljiasti nastavek iz leta 1833. Na konsolah stojijo kipi obeh Src, Alojzija, in Marije z otrokom, ko so mlajši in bp. Ob slavaloku sta od starih oltarjev ohranjeni skupini na levi Marka-Miklavža - Boštjana, na desni pa štirih putov ob modernem križu. Obe sta poznebaročni. Ambon in krstilnik sta nova, lesena. Križev pot je tisk.

Kapelin oltar je posvečen LMB. Ima zidano menzo s praznim "grobom". Prostorno razgibano predelo krasi školjkovina in školjkasti voluti. Nastavek nosita dva para spodaj piščalastih stebrov z ravnim golšastim ogredjem. Sledi atektonska atika z ovalno gredo. Ogredje in atiko krasi puti in BO v glorijski, v ploskovitem nastavku pa so kipi LMB, Antona Padovanskega in Franca Asiškega, tiroleški bp izdelki. Oltar je preprosto delo, poznebaročne, iz druge polovice 18. stoletja. Istodobnih je šest pločevinastih svečnikov,

medtem ko sta kanonski tablici že copfasti. Orglje so baročne ter imajo v kartuši napis: Ps. 116. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. 1798. Orglje krasi poznebaročen rokaj, ki je bil možen že v 3/4 tega stoletja. Zakristijska omara ima napis: 1837 I. ENGELHART ter je dober predstavnik našega bidermajerja.

Oprema: Opl. slika sv. Barbare, ki visi v azgibanem okviru nad krsnilnikom, je povprečno baročno delo, medtem ko je opl. slika sv. Lenarta s prosečim možem, ženo in živino slabše delo iz 19. stoletja.

Zvonik: V 1. nadstropju se odpira v širokem loku na emporo, pokriva pa ga dvojna kapa iz opeke; v drugem nadstropju ima tri zašiljene line ter dva prehoda na podstrešje, enega nad drugim, pri čemer ima spodnji kamenit pp. okvir. Tretje nadstropje ima štiri velike, zašiljene kamenite gotске zvonove line, ki so spodaj deloma zazidane. Bronasti zvon je gotški, okrašen z okroglim reliefom sv. Jurija in ima napis: Sancte Georgi ora pro nobis. Sancta Maria ora pro nobis. 1566. Mens.

Podstrešje: Vsi boki so opečni. Ladja je na podstrešju omatana do vrha sten, kar dokazuje, da ob priliki obokanja ni bila povišana. Prvotna ladja morala biti zelo nizka, sedanja pa ka že na podstrešju kamenit konkaven fabion. Strešno slame prvotne ladje je segalo komaj preko sedanjega vhoda na podstrešje - stare zvonove line, katere žlebasti profil, ki ni v celoti viden, je enak profilom ostalih treh zašiljenih okon, ko so nadzidali ladje, so dvignili zvonik, zato se jasno vidi sled povečave prvotnega ladjinega čela. K temu jedru so kasneje prazidali vse ostale stavbne elemente od presbiterija do zahodnega podaljka severne ladje.

Resume: Kraj, ki se imenuje po cerkvi, se prvič omenja leta 1336, župnik, pravzaprav vikar Cesarius, pa že leta 1329. Iz tega sledi, da je cerkev sv. Jurija nastala v 13. stoletju v odvisnosti od prafare Radgona in je bila dolgo časa njen vikariat. Ta cerkev je obsegala jedro sedanje ladje, za katerega starost govori tudi dejstvo, da je do leta 1856 ležal za 4 stopnice na

pod nivojem obdajajočega pokopališča. Morda še v 14. stoletju so prizidali za etažo nižji zvonik, za kar govori njegov portal in sled prvotnega ladjskega čela ~~prizid~~ njemu. V tretji četrtini 15. stoletja so dvignili ladjo in jo znova ravno stropali ter nadzidali zvonikovo gornje nadstropje, ki nosi letnico ~~z~~ 1475. Okoli leta 1540 so obokali ladjo in prizidali sedanji presbiterij, za kar govori letnica 1546 na kropilniku. Istovčasno je verjetno nastala tudi prvotna nadstropna zakristija, za kar bi govorili sledovi na žahednem delu presbiterijeve severne stene. Ž v poljavo bratovčine rožnega venca leta 1717 imamo terminus post quem za nastanek južne kapele z grobnico, medtem ko je pevska empora šele iz srede ali že druge polovice 18. stol. Nastanek severne ladje je negotov, vendar govori njen koncept in oblika oken za 17. stoletje. K tej ladji so leta 1830 prizidali sedanjo zakristijo, leta 1854 pa zahodni podoljšek s prečno pultasto streho, katero je leta 1929 zamenjala betonska plošča, pred zadnjo vojno pa podolžna pultasta streha. Cerkev je bila obnavljana v letih 1856, ko so ja dvignili tlak, leta 1915-1929 in 1958, ter pri tem doživljala manjše predelave, ki pa njene osnovne dokumentarnosti niso bistveno ogrozile.

Okolica: Cerkev je nekoč obdajalo obzidje taborskega značaja, katero so leta 1837 zamenjali z novim, pokopališkim. Pokopališče so leta 1856 splanirali in ga prenesli na sedanje mesto, obzidje pa pozneje podrli. Zupnišče, ki je bilo leta 1742 še v celoti leseno, je iz let 1765-1767, a v sredi 19. stoletja predelano. Je nadstropna, 6 x 3 osna stavba baročnega koncepta, katere pritlična okna krasi kovana, štirilistna mreža. Je opečne gradnje, pokrita s sedlasto streho, opasujeta pa jo talni zidec in, profiliran fabion. Profilirani pp portal ima manjšo svetlobo, flankirano s polžastima volitama in historične vratnice. Prečno vežo p kriva banja, ostale pritlične prostore pozno-baročni oboki, nadstropne pa ravni, deloma griasti stropi. Eden od njih je okrašen s štuk okvirom in klasicistično rozeto ter poslikan s cvetnimi motivi, ki kažejo na sredo 19. stoletja.

Konservatorske opombe: Cerkev je v redu vzdrževana.

Registerske opombe: Cerkv: vlož.štev. 85, paro.štev. 19/1, župnišče: vlož.štev. 172, paro.štev. 18 k.o. Videm ob Ščavnici. Stroški vzdrževanja so bili kriti iz imetnikovih sredstev.

Ostalo: Šola se omenja že leta 1767, a je bila zgrajena šele leta 1784. Bila je nadstropna poslopje z dvema učilnicama, katero je leta 1834 zamenjala nova na mestu stare lesene možnarije. To je sedanji vzhodni trakt šole, ki je bil leta 1884 in 1902 povečan v sedanje šolsko poslopje. Pred šolo stoji spomenik NOB, kubus iz oseškega peščenca, izdelan po načrtih domačina ing. arh. Branka Kocmuta.

Hiša štev. 3 je nadstropna 5 x 3 osna stavba bidermajerskega koncepta. Pps portal nosi letnico 1818. Pred njim leži rimski pokrovni kamen iz oseškega litavca. To je Kocmutova domačija.

Hiša štev. 7 je pritlična 5 osna postbidermajerska stavba, katere členjeni pps portal nosi letnico 1857. Okenške mreže krase rombi. Fasado poživljajo okenški loki kot spomin na lunete.

Kreftov dom je pritlična 7 osna stavba, katere profilirani pp portal ima napis: J. 1790 K. Nad njim je pp plošča iz leta 1891, ki pravi, da je to rojstna hiša poslanca Jakoba Krefta in njegovih 14 otrok.

Ob cesti na Ivanjce stoji pritlična 5 osna stavba z bidermajersko ležno členjeno fasado in členjenim pp portalom z letnico 1846.

Ostale stavbe v vasi niso zanimive, kar velja tudi za Čučkovo grobno kapelo iz leta 1918 na pokopališču in neogotsko kapelo na cepišču obeh vaških cest ki se ponovno združita na tržnem prostoru, ležečem med šolo, gostilno,, župniščem in cerkvijo.

Opombe:

Jože Gurk: Zapiski maroborske topografije, (1966?).